

פ ר ט י כ ל מס' 12

מישיבת ועדת הכספים שהתקיימה ביום ד', כב' בכסלו תשי"ג
10.12.1952 בשעה 0850

נוכחים:

- היו"ר י. גורי
- ח. אריאב
- י. בדר
- ש. דיין
- ק. לוז
- י. פורדר
- י. רוקח

מזמנים:

- מר זגבי
- מר גלס

מזכיר: ש. בזק   ש. ספינק

סדר היום:

מצבן הכספי של הרשויות המקומיות.

היו"ר י. גורי:

שלשום בערב נפגשה משלחת מטעם ועדת הכספים עם שר האוצר. חברי המשלחת היו חברי הכנסת רוקח, חת, חזני, אסף ואנוכי. בישיבה משותפת של ועדת המסנה לעניני העיריות של ועדת הכספים, עם ועדת הפנים נתקבלו משלחת של חבר המועצות, והם הרצו בפני הועדה על המצב הקשה של הרשויות המקומיות, שבחלק גדול מהן פרצו שביחות מורים ובחלקן עלה בידי הרשויות המקומיות לדחות את השביחות למספר ימים עד לתשלום, ובחלקן השביחה גמסכת.

הם בקשו מועדת הכספים לעשות כל טאמץ ולהציב בפני שר האוצר את הבעייה הזו, ולבקשו לבוא לעזרת הרשויות המקומיות בכסה דרכים: (א) על-ידי חשלום הסכומים המגיעים להן על חשבון התקציב הרגיל ותקציב הפיחוח; (ב) לעשות איזו פעולה על מנת שהבנקים יתנו לרשויות המקומיות הלוואה, שתאפשר להן לעשות איסו קונסולידציה קטנה; ולהקל מעליהן את עול הגרעונות שדובץ עליהן.

בשני כוונים אלה שוחחנו עם שר האוצר שלשום בערב. סכטנו שהבוקר נקבל ידיעות מפורטות מהאוצר, טהו מצב החובות השוטפים שהאוצר חייב לרשויות המקומיות על חשבון שני התקציבים, ולאוד הסיכומים הללו נשמע גם מהאוצר, אם מצידו הוא יכול ומוכן לעשות טאמץ כטי לסלק חובות אלה על חשבון שני התקציבים השוטפים.

אשר לבקשה לגייס על-ידי הבנקים הלוואות כדי להקל על המצב, שר האוצר הסביר למשלחת שמבחינה זו יש סיכויים מעטים שהאוצר יצליח להשפיע על הבנקים לתת הלוואות לרשויות המקומיות. נסיונות כאלה נעשו כבר בעבר וקשה מאד כרגע לקבל מהבנקים הלוואות. הוא מצידו הציע שהרשויות המקומיות, כל אחת בפני עצמה או במאורגן, יעשו מצידן צעדים בפני הבנקים, וייתכן שהטאמצים שלהן יוכתרו ביתר הצלחה.

נשמע עכשיו ממר זגבי מה מראה החשבון: אם באמת האוצר חייב לרשויות המקומיות סכומים גדולים על חשבון שני התקציבים, בפני שהן טוענות; אם הדרישות הן מופרזות ואם בימים אלה עשה האוצר מצידו צעדים לנוכח המצב הקיים של שביחות, להחיש את התשלומים.

מר זגבי:

תחילה אגע בתקציב הרגיל ואמסור פרטים, כפי שסוכמו רק אתמול. התקציב הרגיל של ההענקות היה בסכום של 3.400.000 ל"י. אחר כך הוספנו בתור התייקרות סכום של 500.000 ל"י, ולאחר הניכוי עובד המשרד לפי סכום של 3.783.000 ל"י. מזה אנחנו מורידים 250.000 ל"י - שזה 25% מטס שעשועים, שניתן לכל עיריה לפי טה שהיא מעבירה; ובאופן זה עומדים לחלוקה 3.533.000 ל"י. מהסכום הזה היינו צריכים לשלם עד סוף דצמבר 2.650.000 ל"י. מזה לפי חלוקת משרד

א.פ.

השאלה הזו מסעירה את הצבור קודם כל בגלל העובדה הפשוטה שבתי הספר שובתים, וידוע גם שהענין מתברר בוועדת הכספים. האם נכון יהיה אם נמסור קומוניקט שיהיו בו שני חלקים: שועות הכספים שמעו מפי בא-כח האוצר סקירה ודו"ח על מצב התשלומים לרשויות המקומיות על חשבון התקציב הרגיל ותקציב הפיתוח, ולפי סיכומים שהוגשו על-ידי האוצר מסתבר שהאוצר לא נשאר חייב סכומים גדולים על חשבון שני התקציבים הללו; ובמידה ששאר חייב - נעשו טאמציים בימים אלה לסלק את התשלומים. חלק שני - לענין האשראי יכולים המאמצים להיעשות לא בחודש דצמבר, כי הוא חודש לא נוח להפעלת אשראי; ויש בדעתו של שר האוצר לעשות פעולות בחודש ינואר על מנת להקל על המצוקה של הרשויות המקומיות.

מר זגני: החלק השני, לא הייתי רוצה שיימסר על דעתי שלי, והייתי רוצה ששר האוצר יתן את דעתו בענין זה.

י. רומח: אני מצטער מאד, אבל אי-אפשר לפרסם קומוניקט כזה משני טעמים. קודם כל חלוקי הדעות הקיימים ביני ובין מר זגני לגבי 4,800,000 ל"י, שהוא אומר כי העיריות עושות את העבודות לפני החוזים. עד שמגיעים לחוזים צריך לעבור דרך קשה; אבל יש אישורים, כי אנחנו עומדים תחת לחץ איום. לי כואב אם עכו סגורה ולא רק תל-אביב, כי מחר זה יהיה בתל-אביב בקנה מידה עצום, ואותו דבר ברמת-גן.

לאחר כל מה שהיה, הדו"ח של מר זגני אינו מראה על שום מאמץ. כל הדבריה האלה, של מענק ממשרד הפנים, הרי זה מין גולם ששום דבר אינו מבין. יש איזו מין קדרה & משונה שצריך פעם אחת לברר אותה על מנת לדעת את המצב לאשורו. התשובה הזו לגמרי איננה מספקת, כי אינה פותרת את הבעייה. מה אני יכול לעשות? מה יכול לעשות ראש עיריית עכו? מה אגיד לחברים פה, אם אני רואה שאין זה פתרון ושהמצב הולך ורע והעיריות תסגורה את בתי הספר? יגיע המצב לידי כך שנבוא כולנו, כל נבחר העיריות אל הכנסת ונמסור את המפתחות. זו תמונה יפה, המאדירה את שמה של המדינה, שאנחנו נבוא פה להשתטח? זה יכול להגיד לידי קטטרופה. יו"ר הוועדה יודע שבישיבה המצומצמת חפשי גם כן דרך לצאת מן המבוך, ואנחנו גם נפרסם כרוזים לתושבים לשלח את המסים. הגיעו לדבר לא מובן, שכמה עיריות התחילו לנכון 10% מהמיסים ודוקא מי שפיגר בתשלום מקבל את ההנחה הזו. הדבר הזה יגרום לדימורליזציה גמורה, אבל העיריות עושות זאת מתוך יאוש.

אני מתנגד לקומוניקט זה, כי תכואנה הכחשות, ועלינו להיות זהירים מאד בענין זה. מוכרחים לעשות טאמץ למצוא 5 מיליון ל"י ולהסדיר את הענין עד לסוף חודש מרץ. תשבו יחד עם העיריות ותמצאו את הדרך, איך שהוא לסיים את השנה התקציבית הזאת.

היו"ר י. גורי: קבלתי הבוקר מברק חתום על-ידי ראש עיריית רמת-גן, מר קריניצי, ובו נאמר: שביתת המורים בבתי הספר נמשכת. גם פקידי העיריה עומדים לשבות בעד אי-תשלום משכורת. יש סכנה של התמוטטות המשק המקומי. מגיעים לנו הרבה כפסים מהממשלה ודרושה עזרת המיידית. אחרת לא נוכל לשאת באחריות. אני ידעתי שמה שאני מציע אינו פותר את הבעייה, אבל יש לענין הזה כמה צדדים. קודם כל יש ערפל. הצבור צריך לדעת: האוצר חייב, וכמה הוא חייב. אי-אפשר שבכל המערבולת הזו תהיה גם אורה שמציגה את הדברים באופן בלתי נכון. הצבור צריך לדעת את האמת. אם מר קריניצי צודק באסרו ש"האוצר חייב הרבה כסף" צריך להסיק מכך מסקנות. אם נכוונים המספרים שמסר לנו מר זגני - צריך לדעת זאת.

יתר הדברים מתחלקים לשניים: א) המאמץ המיידית כדי להקל על המצוקה; ב) פתרון יותר רדיקאלי, כיצד לחלץ את השירותים מהמצוקה הזו ולמנוע התמוטטות מפעם לפעם. אשר לחלק הראשון, אנחנו שומעים מהאוצר שמצידו יכול להיעשות טאמץ, כי אף על פי שאני יכול להבין שמר זגני אינו רוצה שנפרסם זאת והוא רוצה להימלך בדעתו של שר האוצר, אולם בינואר הוא יעשה מאמצים להקל על המצב. אחר כך נחפש פתרון רדיקאלי לקראת השנה הבאה.

לפני שפגשנו שלשום עם שר האוצר כנסתי את הוועדה ובקשתי שנכנס לעצמנו מה אנחנו תובעים מהאוצר. שאלתי: מה יהיה אם שר האוצר יגיד לנו שהכל נכון אבל אין לו כסף ואין לו אפשרות. חבר הכנסת רוקח יבין שכשאין כסף ואין רוצים להדפיס אותו, הרי שהוא אשכנז. אם כן, מנין תקח 5 מיליון ל"י? אתה הרי איש מעשי ואד, וגם אינך קיצוני ביותר מבחינת ענינים אלה; אתה ניגש לענין באופן מעשי, וכשאתה יודע שאין כסף - אין כסף. מה אתה אומר שיחפשו 5 מיליון ל"י? מביכן יקח האוצר סכום זה? ישבנו ונייהלנו שיחת רעים

א.פ.

עם שר האוצר, והוא שפך לפנינו את כל ליבו. אני מסכים לא לפרסם קומוניקט, אף על פי שאני חושב שטוב שהציבור ידע מה האוצר שילם. הצבור המקומי גם יכול לעשות מאמץ מצידו ולשלם לשירותים המקומיים. זה ישפיע, אבל הציבור צריך לדעת את האמת. לא לפרסם שום דבר - מה זה יועיל? השאלה היא, אם אנהנו סאמינים לסטפרים שהביא בכנינו מר זגני או לא? או שזה נכון, או שמה שמר קריניצי אומר נכון: "מגיע לנו הרבה כסף". מה זאת אומרת "הרבה כסף"? כמה מגיע לנו? אינני חושב שועדת הכספים יכולה להתחמק מחובתה; אם היא נכנסת לענין הזה, עליה לדעת את המצב לאשורו.

ח. אריאב:

מר זגני לא מסר רשימה מפורטת, כמה שילם, אלא סכום כולל לכל הרשויות המקומיות. יכול להיות שרמת-גן, למשל, לא

קבלה את המגיע לה.

י. רוקח:

יש מרחק רב בין ההצעה בדבר 5 מיליון ל"י - ואני מוכן לעשות כל מאמץ כדי לראות מה ואיפה אפשר לעכב דברים שיכולים לחכות - לבין הסכום של 250.000 ל"י שהאוצר מביא לנו הבוקר כתרופה, כדי לצאת מן המיצר. מהו סכום של 250.000 ל"י? לי יש חשבון לפיו מגיע לי סכום של 260.000 ל"י בעד העבר, ואינני יודע מה המצב במקומות אחרים. האם אנהנו כל כך אידיוטים שנבוא לבכות כך בעד 250.000 ל"י? אני קויתי, אם לא 5 מיליון ל"י, הרי 1 1/2 מיליון ל"י לעת עתה; אחר כך ביבואר, עוד מיליון ל"י. ועד סוף מרץ, במשך ארבעת החדשים האלה, צריך לעשות מאמץ כפי למצוא פתרון, אבל ב-250.000 ל"י אי אפשר לעשות שום דבר.

היו"ר י. גורי:

אני מציע שצעה שתיראה בעיניכם כרדיקאלית מאוד. אבקש את מבקר המדינה שתוך שנים-שלושה ימים יעלה לנו תמונה מדוייקת וברורה של מצב התשלומים, כולל מס שעשועים ורכב, ורשימה מפורטת של כל רשות מקומית. קודם כל נסלק את אי-הבהירות ונדע מה חייבים ומי חייב. באותה ישיבה נדון גם על הדרכים להצלה מיידית. בינתיים יזועף מר זגני עם שר האוצר ויבואו לכלל מסקנה אם אפשר להרגיע את הציבור ולומר שבינואר ייעשה מאמץ גדול כדי לחלק את הרשויות המקומיות ממצוקתן.

י. רוקח:

אני מקבל את ההצעה, אבל אין צורך לעבור על כל הרשויות המקומיות אלא לקחת דוגמאות: תל-אביב, חיפה, ומועצות בינוניות כמו רמת-גן, כפר-סבא וחולון.

מר זגני:

אני חושב שאני אשם כמקצת בתגובתו של מר רוקח, כי לא הצגתי את העניין כפי שהיה מציב אותו ד"ר ברגמן, למשל. אם ארצה להציג את העניין באופן נכון, כפי שאיש האוצר צריך היה להציג, הייתי צריך להגיד שועדת הכספים אישרה לתקציב הרשויות המקומיות תחילה סכום של 3.400.000 ל"י, ואחר-כך עוד 500.000 ל"י, ובסך-הכל 3.900.000 ל"י. עכשיו הייתי רואה מה שלמה הממשלה מקופתה על חשבון התקציב הזה.

הממשלה שלמה לרשויות המקומיות 1.581.289 ל"י ולישובי עולים סך 296.074 ל"י. היא שלמה משיכוח-יתר בסך 1.210.000 ל"י, ובסך הכול סכום של 2,587.000 ל"י. אם לצרף לזה את הסכומים ממס שעשועים ומס הכנסה, הוה אומר שמקופת הממשלה נשאר בעיריות סכום של 3.700.000 ל"י; ואם אוסיף את הכסף שהעמדנו לרשותן רק עכשיו, הוה אומר שהממשלה שילמה כבר את כל התקציב - וזה לאור המצב שהממשלה קבלה רק 58% מההכנסות שהיתה צריכה לקבל. בכל זאת, כשאנחנו רוצים לראות מה הממשלה נתנה מהקופה שלה לעיריות, אי אפשר להגיש שלא נתנו את המסטיטום שאפשר היה לתת.

אותו דבר ביחס לתקציב הפיתוח לעבודות. מה שנתנו הוא באופן יחסי הרבה יותר גדול מההכנסות של תקציב הפיתוח. זאת אומרת שלגבי העיריות יש בכל זאת מאמץ.

היו"ר י. גורי:

יש צורך להכניס בהירות בעוד דבר אחד. האוצר טוען שהעיריות עשו עבודות על דעת עצמן והעמידו אותו בצורך להכניס כספים ממוץ למסגרת התכניות שלו. ואילו העיריות טוענות שעשו זאת על דעת משרד העבודה. אני רוצה להכניס בהירות בענין זה. טוב לדון על הדברים לאחר ידיעה, אם יש להם יסוד או לא. אנחנו חייבים לדון על יסוד ידיעה מדוייקת של המצב.

מר זגני:

אני חושב שלא רק האוצר מצטער על כך, אלא כולם. את ההוצאות של עבודות צבוריות מוציאים ללא כל פרופורציה להכנסות, ודוקא המעסיקים החשובים מתקפחים על-ידי כך.

אגב, בענין דמת-גון הייתי מבקש לסלגדף למד קריניצי ולומר לא שלא יכתוב באופן כללי, אלא יגיד באופן קטקורטי מה חייבים לו.

י. פורדר:

אני רוצה לנצות להציע הצעה בקשר לישיבה הבאה. לפני כן בוצעו להעיר שזהו מצב מסוכן מאד, אבל לא רק בשטח זה. יכולתי להסביר שיש גם שטחים אחרים, ובדואי גם מר זגני יודע שהמצב חמור. יכולתי להגיד שיש חברות שאינן יכולות לשלם לפועלים את הסכום המגיע להם, שהוא אולי יותר גדול מאשר בעיריות כעת.

אבל לדעתי קיימות שתי בעיות: א) בעיות של חובות, שיש לבררן; ב) יש גם חובה למנוע התמוטטות של המנגנון, ואני מציע כמה דברים מעשיים בשטח זה: (1) אולי מד רוקח, יחד עם החברים האחרים, ינסו לטכס פעם מהו באמת המינימום. לפי דעתי צריך להיות מצירו איזה סיכום מינימאלי. אני רוצה שתי אפשרויות ופציע למר זגני לברר אותן: האפשרות הראשונה, שמעיריות תקבלנה מהבנקים קרדיטים לחדשיים; בינתיים הם יצטרכו לדרוש מהציבור לשלם את הפיגורים, תוך הטבה שזו חובה.

אם נעשה שני צעדים אלה: א) ריכוז של המינימום פדי למנוע אסון; ב) נכיון לזמן קצר, כי אין לבנקים הרזרבה שמאפשרת להם לתת הלוואות לזמן ארוך, נוכל לצאת מהמיצר. כמו כן אני מציע למר זגני לברר, אם באמת מדברים על התמוטטות, אולי אפשר לזכות מעיפים אחרים לחודש ימים. לפי דעתי יותר טוב לחכות עם איזה כביש מאשר לטכס את כל השירותים. אני מציע לעשות הכנות ולברר באופן מעשי מה המינימום, כדי למנוע אסון. אני מתאר לעצמי, אם זה סכום במסגרת של 3 מיליון ל"י לשלשה בנקים, עם ערבות שלנו - שהם יצטרכו להעמיד לרשות העיריות עם ערבות לשנים-שלושה חודשים איזה אשראי-מינימי כדי לאפשר לקבל את המסים - זה על כל פנים מתקבל על הדעת. אני חושש שללא הכנות אלו נשכ עוד ואוד, ובדואי יהיה סיכום של מבקר המדינה, אבל נעזוב את הישיבה מבלי להגיע לפתרון.

היו"ר י. גורי:

אני מבקש את חברי הוועדה לומר לי אם יש הסכמה שאני, בעזרת מבקר המדינה, נברר את המצב עד יום ב' חבר הכנסת פורדר מציע הצעה שאני גם כן מוכן לקבל אותה. אני מבקש את חבר הכנסת רוקח שיעמיד את הסכום המבוקש, מתוך בירורים פנימיים.

י. רוקח:

אני מוכן לעשות זאת בשם הוועדה.

היו"ר י. גורי:

אם אתה רוצה, אני מוכן להצטרף אליך ולהשתתף בישיבה זו.

אחרי כן, אם יתברר מהו המצב של החובות שקיימים על השכונן התקציב השוטף, ואם יתברר מהו המאמץ - גם המינימאלי וגם המקסימאלי המבוקש כדי לקיים את הנשימה - אז אפשר יהיה גם לכנס מסיבת עיתונאים, לתאר בפני הצבור את המצב, מה המאמץ שנעשה מצד האוצר, ולהדגיש שהציבור נדרש לעשות את המאמץ. העתונות ביום אחד תפנה בקריאה זו אל הציבור באופן כולל והדבר יקבל את המשקל הראוי. מה הפרוצדורה וסיי לכנס את המסיבה - זאת עוד איננו יודע, אבל לדעתי הכרחי לעשות זאת. צריך שנאותו יום יהיו גם מאפרים ראשיים בכל העתונות, ובשביל זה צריך לכנס את העיתונאים שפרסמים את הקונטרקט, על מנת להעמיד את הענין בטח גבוה.